

Становище на Европейски икономически и социален комитет относно „Творческите и културните индустрии — европейски актив, който следва да се използва в световната конкуренция“

(становище по собствена инициатива)

(2016/C 013/13)

Докладчик: г-жа Emmanuelle BUTAUD-STUBBS

Съдокладчик: г-н Nicola KONSTANTINOU

На 22 януари 2015 г. Европейският икономически и социален комитет реши, в съответствие с член 29, параграф 2 от Правилника за дейността си, да изготви становище по собствена инициатива относно

„Творчески и културни индустрии — европейски актив, който следва да се използва в световната конкуренция“

(становище по собствена инициатива)

Консултативната комисия по индустриални промени (CCMI), на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 15 юли 2015 г.

На 510-ата си пленарна сесия, проведена на 16 и 17 септември 2015 г. (заседание от 16 септември 2015 г.), Европейският икономически и социален комитет прие настоящото становище с 215 гласа „за“ и 2 гласа „въздържал се“.

1. Заключение и препоръки

1.1. Предвид значението на творческите и културните индустрии (ТКИ) за БВП на Европейския съюз ЕИСК призовава Европейската комисия да разработи многогодишна стратегия за тяхното развитие.

1.2. ЕИСК счита по-специално, че тези индустрии, които допринасят за международното влияние на Европейския съюз, трябва да бъдат включени в текущите обсъждания в Европейската комисия във връзка със съобщението относно нова стратегия в областта на търговската политика, което се очаква през есента на 2015 г.

1.3. В светлината на развитието на пазара на труда в някои държави членки е необходимо по-подходящо отчитане на нуждите на работниците с нетипична форма на заетост във връзка с условията на труд, здравето и безопасността. ЕИСК подкрепя засилването на колективното договаряне, по-конкретно в сектора на медиите и на културата, в рамките на националните традиции.

1.4. Няколко други теми заслужават специално внимание: адаптирането към новите потребности на пазара, засилването на мобилността на специалистите от сектора, инструментите и политиките в областта на обучението и образованието и развитието на колективното финансиране (платформи за *crowdfunding*).

1.5. Популяризиране на ценностите на ЕС: зачитането на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равните права, защитата на малцинствата и т.н., би следвало да бъдат поверени частично на „творци“, които са по-способни да привлекат интереса на младежката публика чрез приложения, видеоклипове, игри, комикси и т.н.

1.6. За тези индустрии, които невинаги успяват да „привлекат“ стойност, въпросът за остойностяването на нематериалните активи — клиентски портфейли, популярност и репутация, търговски марки, ноу-хау — които са устойчиви и носят бъдещи печалби, е от съществено значение.

2. Въведение

2.1. Европейският икономически и социален комитет вече повече от 11 години подкрепя развитието на творческите и културните индустрии (ТКИ). Много преди Европейската комисия да разработи през 2012 г. своето съобщение, озаглавено „Утвърждаване на културния и творческия сектор като източник на растеж и работни места в Европейския съюз“⁽¹⁾, бяха приети няколко становища в периода 2004 — 2014 г.⁽²⁾.

2.2. Творческите и културните индустрии заемат стратегическа позиция в рамките на европейското общество, която им позволява да насърчават интелигентния, устойчив и приобщаващ растеж („Европа 2020“), тъй като е доказано⁽³⁾, че една от характеристиките на ТКИ е тяхната способност за иновации, която е по-изявена в сравнение с други сектори на икономиката.

2.3. В допълнение трябва да се подчертае специалната роля на ТКИ в европейското общество за насърчаването на плурализма и културното многообразие, както и на европейската идентичност⁽⁴⁾.

2.4. През януари 2015 г. Бюрото на ЕИСК реши да одобри изготвянето на ново становище по собствена инициатива относно културните и творческите индустрии, тъй като те съставляват европейски актив, който следва да се използва в световната конкуренция. Съединените щати, Канада и Корея например разработват ефективни стратегии за „меко влияние“ с цел да разпространяват своята култура и начин на живот и да подпомагат икономическото развитие на своите предприятия за създаване, производство и разпространение на стоки и услуги с културно съдържание.

2.5. Кои са основните фактори, които обясняват защо ЕИСК смята отново да насочи вниманието си към развитието на тези индустрии?

2.5.1. Първо, тяхното значение за европейската икономика е все по-значително. Като се имат предвид различните съществуващи определения и последните налични статистики, ТКИ са едни от най-динамичните сектори на европейската икономика. Проучването на консултанта TERA, обхващащо периода 2008 — 2011 г.⁽⁵⁾, показва, че приносът на тези отрасли към европейския БВП варира между 4,4 % (само за чисто творческите индустрии, или *core industries*) и 6,8 % (като се добавят тези, които са силно зависими от чисто творческите индустрии, или *non-core industries*). Техният принос към заетостта представлява съответно 8,3 милиона работни места, т.е. 3,8 % от цялото активно население на ЕС за чисто творческите индустрии (*core industries*) и 14 милиона работни места, като се добавят всички сектори, които са силно зависими от тях (*non-core industries*), т.е. 6,5 % от цялото активно население на ЕС. Следователно става въпрос за третия най-голям работодател в ЕС след секторите на строителството и напитките.

2.5.2. Размерът на публичния дълг принуждава правителствата и общностите да намалят размера на субсидиите за културни и музикални асоциации, театри, кина за студийно и експериментално кино, оркестри. Големите радиостанции и телевизии с публично финансиране са в затруднено положение в много от държавите членки, както и печатните медии, които преминават през криза на икономическия модел, предизвикана от цифровата революция.

2.5.3. Преговорите по трансатлантическото партньорство започнаха през юни 2013 г., като вече са проведени девет преговорни сесии. Т.нар. „културно изключение“ беше признато от самото начало и ЕИСК подкрепя позицията на Европейския парламент, който в своята резолюция от 23 май 2013 г. относно преговорите между ЕС и Съединените американски щати в областта на търговията и инвестициите⁽⁶⁾ призовава „в мандата за водене на преговори да бъде ясно посочено изключването на услугите в областта на културата и в аудиовизуалната област, включително предоставяните по интернет“.

2.5.4. Програмата „Творческа Европа“, по която Комитетът вече имаше възможност да се произнесе⁽⁷⁾, влезе в сила и получи бюджет в размер на 1,46 милиарда евро за периода 2014 — 2020 г.

3. Общи бележки

3.1. Въпроси относно икономическото развитие на сектора

3.1.1. Няколко емблематични области на европейската култура и творчество бяха силно застрашени от кризата:

— концертите и оркестрите за класическа и фолклорна музика,

⁽¹⁾ COM(2012) 537 и работните документи относно модния сектор и сектора на стоките и услугите от висок клас: SWD(2012) 286 и SWD(2012) 284 (ОВ С 198, 10.7.2013 г., стр. 39).

⁽²⁾ Вж. хоризонталните и тематични становища на ЕИСК, сред които: ОВ С 110, 9.5.2006 г., стр. 34; ОВ С 108, 30.4.2004 г., стр. 68; ОВ С 51, 17.2.2011 г., стр. 43; ОВ С 181, 21.6.2012 г., стр. 35; ОВ С 44, 11.2.2011 г.; ОВ С 198, 10.7.2013 г., стр. 14; ОВ С 110, 9.5.2006 г., стр. 1; ОВ С 44, 11.2.2011 г., стр. 75; ОВ С 451, 16.12.2014 г., стр. 64; ОВ С 191, 29.6.2012 г., стр. 18; ОВ С 230, 14.7.2015 г., стр. 47.

⁽³⁾ Вж. проучването на Британския съвет „Mapping the creative industries: a toolkit“ („Инструментарий за картографиране на творческите индустрии“), http://creativeconomy.britishcouncil.org/media/uploads/resources/mapping_the_creative_industries_a_toolkit_2-2.pdf

⁽⁴⁾ ОВ С 51, 17.2.2011 г., стр. 43.

⁽⁵⁾ TERA Consultants, „The Economic Contribution of the Creative Industries to EU GDP and employment“ („Икономическият принос на творческите индустрии към БВП на ЕС и заетостта“), 2014 г.

⁽⁶⁾ P7_TA (2013)0227, параграф 11.

⁽⁷⁾ ОВ С 198, 10.7.2013 г., стр. 39.

- оперните и театралните фестивали,
- европейският сектор на комиксите търпи загуби от пиратството,
- дейностите, свързани с производството на аудиовизуално съдържание за обществените телевизионни канали, понякога страдат от значително намаление на бюджета.

3.1.2. Статистическите данни на Евростат за периода 2009 — 2013 г. потвърждават намаляването на работните места в сектори като издателската дейност във Франция (146 000 работещи през 2009 г. и 112 000 през 2013 г.) или дейностите по програмиране и заснемане в Полша (25 000 работещи през 2009 г. и 19 600 през 2013 г.).

3.1.3. Въпреки това, според доклад на Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд в Дъблин („Изкуство, забавление и отдих: условия на труд и качество на работните места“) ⁽⁸⁾, между 2010 г. и 2012 г. заетостта в областта на изкуството, развлеченията и свободното време в ЕС бележи лек ръст от 2 %. В някои държави членки делът на работещите в тези сектори е доста над средното за Европа (1,6 % от работната сила): в Обединеното кралство и Естония с 2,6 %, Швеция с 2,5 % (14 % от предприятията и 8 % от БВП) и Латвия с 2,3 %.

3.2. Архитектурата на програмата „Творческа Европа 2014 — 2020 г.“ повдига въпроси относно финансирането и местните точки за контакт

3.2.1. Необходимостта от финансиране на предприятията в творческите индустрии се обяснява с трудността да се измислят модели за реализиране на приходи, които да им позволяват да привличат стойност. Ако МСП бъдат насочвани как да създават стопански модели и модели за генериране на приходи, които да им позволяват едновременно да създават и да привличат стойност, това ще ги направи по-малко зависими от публичните субсидии.

3.2.2. В миналото ЕИСК изрази съмнения си относно новата финансова система, замислена така, че МСП и други оператори да получат по-лесен достъп до финансиране. Беше подчертана липсата на експертен опит на Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ) в сферата на културата ⁽⁹⁾. В същото време именно това е органът, който отговаря за отпускането на секторната гаранция в размер на 121 милиона евро.

3.2.3. Съгласно програмата „Творческа Европа“ гаранцията трябва да постигне ефект на лоста от 5,7 %, което ще предостави на разположение около 700 милиона евро за процедура за възлагане на обществени поръчки и ще позволи да се подберат органи за укрепване на административния капацитет в полза на механизма за гаранция.

3.2.4. Би било също така интересно да се разнообразят начините на финансиране. Т.нар. „crowdfunding“ (колективно финансиране), включително трансграничното му измерение, позволява по-лесен достъп до финансирането на проекти и намалява риска за инвеститорите (в „La Tribune“, 11 февруари 2014 г.).

3.2.5. В по-общ смисъл възниква въпросът за финансовата оценка на нематериалните активи. Европейската комисия признава значението на тези нематериални активи, но не предлага никакъв общ метод за финансовата им оценка.

3.2.6. Недостиг на местни точки за контакт: офисите на „Творческа Европа“ са между 1 и 4 в държава членка, разположени или в столицата, или в голям град. Така създадената мрежа без съмнение не е достатъчна, за да гарантира популяризирането на програмите във всички региони, в които съществува силна насоченост към ТКИ.

3.3. Адаптиране на правото върху интелектуалната собственост към цифровата революция

3.3.1. В момента се обсъждат промени на Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент на Съвета ⁽¹⁰⁾ относно авторското право, по-специално въз основа на съобщението от 19 май 2010 г. (COM(2010) 245 final), озаглавено „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“, която поставя за обсъждане деликатни въпроси:

- трябва ли да се въведе единно европейско авторско право?

⁽⁸⁾ http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1384en14.pdf

⁽⁹⁾ ОВ С 181, 21.6.2012 г., стр. 35.

⁽¹⁰⁾ ОВ L 167, 22.6.2001 г., стр. 10.

— как да се адаптират авторските права, съществуващи на национално равнище под множество разнообразни и сложни форми, към новите форми на културно изразяване?

— желателно ли е да се хармонизира в рамките на ЕС срокът на защита на авторското право?

— изпреварил ли е законодателят революцията на 3D принтера?

3.3.2. Друга чувствителна тема засяга възнаграждението на авторите и творците/изпълнителите във връзка с приходите от използването на техните произведения и изпълнения онлайн.

3.3.3. ЕИСК подчертава необходимостта от балансиран режим, позволяващ справедливо и безпристрастно възнаграждение за всички носители на права, по-конкретно създателите на съдържание, изпълнителите и продуцентите.

3.3.4. Важно е също да се помогне на МСП/микропредприятията в културните и творческите индустрии да защитят своите права върху интелектуалната собственост⁽¹¹⁾, по-конкретно в секторите на модата и дизайна.

3.3.5. Освен това ЕИСК призовава Европейската комисия да гарантира съответствие, като преразгледа и Директива 2000/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета⁽¹²⁾ относно електронната търговия, с цел всички заинтересовани страни (участници/носители на права, доставчици на хостинг, търсачки, доставчици на решения за плащане и т.н.) да поемат своята отговорност в борбата срещу пиратството.

4. Специфични бележки

4.1. *Спешна необходимост от териториални инструменти за стимулиране*

4.1.1. ЕИСК подчертава, че именно на местно равнище ще бъдат създадени — или не — различни форми на сътрудничество. Трябва да се акцентира върху ключовата роля на културните клъстери, творческите райони, достъпните и безплатни места за срещи, предоставени от градовете и регионите, както показаха множество свидетелства (Валония, Рона-Алпи) по време на изслушването от 15 юни 2015 г. В своя доклад относно устойчивостта на ТКИ⁽¹³⁾ експертите на Европейската мрежа отбелязват, че „*публичните политики за насърчаване на културата и творчеството изглежда имат по-голямо въздействие на поднационално равнище*“.

4.1.2. Годишната програма за изпълнение на инициативата „Творческа Европа“ предвижда да се отпуснат 4,9 милиона евро за офисите на „Творческа Европа“. Тези офиси са прекалено малко на брой и са разположени в столиците или в големите градове, което не гарантира непременно най-доброто местоположение спрямо местоположението на участниците.

4.2. *Необходим отговор на понякога несигурното положение на работниците с нетипична форма на заетост в ТКИ (с изключение на сектора за производство на стоки и услуги от висок клас)*

4.2.1. Според доклад на Международната организация на труда (МОТ) от май 2014 г., посветен на трудовите отношения в секторите на медиите и културата⁽¹⁴⁾, се наброяват:

— 2,3 милиона заети в издателската индустрия, видео- и телевизионните продукции,

— 1,2 милиона души в печатния сектор и печатните медии,

— 1 милион артисти, от които половината са със статут на самостоятелно заети лица.

4.2.2. В повечето от тези професии, и по-специално в секторите на медиите и културата, т.нар нетипични форми на заетост са се разраснали през последните десетилетия заради разпространението на договорите на непълно работно време и срочните трудови договори, временната заетост и икономически зависимата самостоятелна заетост.

⁽¹¹⁾ Вж. становището на ЕИСК относно „Към обновен консенсус относно прилагането на правата върху интелектуалната собственост: план за действие на ЕС“ (ОВ С 230, 14.7.2015 г., стр. 72).

⁽¹²⁾ ОВ L 178, 17.7.2000 г., стр. 1.

⁽¹³⁾ <http://www.eenc.info/fr/eencdocs-fr/rapports/la-resilience-de-emploi-dans-les-secteurs-culturels-et-creatifs-sccs-pendant-la-crise/>

⁽¹⁴⁾ „Трудовите отношения в секторите на медиите и културата“ (май 2014 г.) http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_dialogue/—sector/documents/publication/wcms_240701.pdf

4.2.3. ЕИСК подкрепя консенсусните точки, приети от МОТ през май 2014 г.⁽¹⁵⁾, които потвърждават, че „основните принципи и права на работното място трябва да се прилагат по отношение на всички работници в сферата на медиите и културата, независимо от естеството на трудовете и правоотношения“. Той констатира, че някои работници в сектора на медиите и културата не се ползват от достатъчна социална защита (обезщетения за безработица, пенсии, социално осигуряване и т.н.) и че понякога засиленото използване на подизпълнители и наличието на много различни статута сред работниците с нетипична форма на заетост в ТКИ могат да увеличат рисковете за безопасността и здравето.

4.2.4. ЕИСК се обявява за по-интензивна дейност в областта на колективното договаряне в различните отрасли с цел подобряване на условията на труд.

4.2.5. ЕИСК призовава Европейската комисия да предложи амбициозен законодателен „пакет“ за мобилността, който да дава възможност за адекватно решение на проблемите с мобилността на специалистите от ТКИ в рамките на ЕС и да улеснява издаването на визи в рамките на търговията с трети страни.

4.3. Проактивен подход към промените на инструментите в областта на образованието и професионалното обучение в сектора на ТКИ

4.3.1. ЕИСК вече привлече вниманието върху необходимостта да се отдели повече място на творческите индустрии в учебните програми на основното образование и професионалното обучение в съответствие със съдържанието на Международната харта на художественото занаятчийство⁽¹⁶⁾.

4.3.2. Трябва да се подчертае важната роля на обществените телевизии и радиостанции като първостепенен двигател на образованието в областта на културата и на разпространението на предавания с високо литературно, историческо или художествено съдържание.

4.3.3. Освен това ЕИСК счита, че в период на бързо развитие на икономически модели, свързан по-специално с промени в навиците на потребителите, в професионалното обучение в областта на творческите и културните индустрии следва да се предвиждат курсове по икономика, управление и стратегия. Ръководителите и предприемачите в ТКИ също трябва да имат достъп до такова обучение в рамките на непрекъснатото професионално обучение.

4.3.4. ЕИСК е подчертавал в няколко свои становища значението на обучението за предаването на редки умения в сферата на занаятите. Но това, което изглежда все по-очевидно в много държави членки, е нарастващата разлика между учебното съдържание и нуждите на пазара, което кара някои представители на гражданското общество да навлязат в сферата на обучението, като създават частни институции, или в рамките на публично-частно партньорство да създават кратки курсове на обучение (4 седмици) със силна практическа насоченост, съсредоточени върху дадена професия, които да дават възможност на млади дипломирани или недипломирани хора да заработят ефективно във възможно най-кратък срок.

4.3.5. Европейският съвет за уменията в аудиовизуалния сектор и сектора на сценичните изкуства започна своята работа през ноември 2014 г. ЕИСК се интересува от неговата работа, която трябва да доведе до по-добро прогнозиране на потребностите в областта на началното и продължаващото обучение.

4.3.6. ЕИСК счита, че в този контекст е важно социалните партньори и Европейският съвет за уменията да бъдат тясно ангажирани с дейността на ESCO⁽¹⁷⁾ (Европейска многоезична класификация на уменията, компетентностите, квалификациите и професиите).

4.3.7. ЕИСК изразява желание за по-голяма синергия между направление „Съюзи на знанието“ на програмата „Еразъм +“ и програмата „Творческа Европа“.

4.4. Бдителност по отношение на стратегиите на нашите конкуренти в световен мащаб

4.4.1. ЕИСК отправя искане всички измерения на сектора — работни места, компетентности, обучение, интелектуална собственост и т.н. — да бъдат взети под внимание предвид значението му за икономиката. Външното измерение трябва да бъде включено в двустранните и многостранните преговори, които се провеждат в момента. Всъщност, стоките и услугите със значимо творческо и културно съдържание представляват все по-голям дял от износа на ЕС. По данни на ЕАКТИ продуктите от висок клас се равняват на около 17 % от общия износ на ЕС през 2013 г.

4.4.2. Отчитането на специфичните характеристики на тези индустрии от гледна точка на съдържанието означава да се обърне по-голямо внимание на правата върху интелектуалната собственост и регулирането на електронната търговия.

⁽¹⁵⁾ Международна организация на труда (МОТ) GDFMCS/2014/7, Световен форум за диалог по въпросите на трудовете правоотношения в медиите и културата, Женева, 14–15 май 2014 г., консенсусни точки.

⁽¹⁶⁾ Вж. бележка под линия 4.

⁽¹⁷⁾ Класификацията ESCO беше въведена от Европейската комисия през 2010 г. ESCO е част от стратегията „Европа 2020“.

4.5. Създаване на привлекателна „история“ около ценностите на Европейския съюз

4.5.1. Ценностите на ЕС заслужават да бъдат популяризирани и разпространявани с помощта на атрактивни формати в социалните мрежи.

4.5.2. Отправянето на покана за представяне на проекти, насочена към създатели на видеоклипове, графични дизайнери, художници, музиканти и т.н., ще позволи да се създаде живо и богато на изображения съдържание, което може да се споделя от младата публика.

4.6. Насърчаване на взаимното обогатяване на секторите

4.6.1. Тази цел за установяване и развиване на взаимодействие между различните творчески и културни индустрии е част от концептуалната рамка на Европейската комисия за програмата „Творческа Европа“⁽¹⁸⁾.

4.6.2. Реализират се много окуражаващи единични опити, например между гастрономията, цифровите технологии и туризма, между изкуството и сферата на продуктите и услугите от висок клас, между културата и туризма.

4.6.3. Тези опити за взаимно обогатяване между ТКИ и между ТКИ и други сектори често не подлежат на пренасяне в промишлен мащаб, тъй като се основават на разбирането на особеностите на всеки сектор.

4.6.4. Освен това практиките на взаимно обогатяване, които се развиват в ТКИ, позволяват, благодарение на технологичния напредък (3D печат, цифров печат), да се стимулира развитието на професионални профили, съсредоточени върху творчеството и иновациите, генератори на бъдеща заетост.

4.7. Икономическо оползотворяване на архитектурното наследство

4.7.1. ЕС е онази част на света, която може да се похвали с най-голяма културна наситеност със своите 363 от общо 981 културни и природни обекта, включени в списъка на световното наследство на ЮНЕСКО. Установено е, че потокът от индийски, китайски, японски или американски туристи се обяснява главно с богатството на това наследство⁽¹⁹⁾. Всяко подобрене на визовата политика трябва да се насърчава в рамките на изискванията за сигурност, определени от държавите членки и третите страни.

4.7.2. Въпреки това, поради високото равнище на задлъжнялост на няколко държави членки, които разполагат с огромно богатство от архитектурни паметници — Гърция (17), Франция (39), Италия (47) и Испания (44) — се констатира трудности, свързани с опазването и поддържането на това наследство. Доколкото културното и архитектурното богатство на Европа представляват огромно предимство за по-нататъшното развитие на културния туризъм, се отправя искане към Европейската комисия да изготви опис на състоянието и поддръжката на обектите на ЮНЕСКО в ЕС.

4.8. Създаване на европейски форум с множество участници

4.8.1. ЕИСК вече отправи подобно искане⁽²⁰⁾. Комитетът на регионите го подкрепя и настоява за създаването на европейски форум на творчеството⁽²¹⁾. Този форум ще „обедини обществени, частни и доброволчески организации за анализ на начините, по които Европа да намира творчески решения на неотложни местни и европейски проблеми“.

Брюксел, 16 септември 2015 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ Регламент (ЕС) № 1295/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. за създаване на програма „Творческа Европа“ (2014 — 2020 г.) (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 221).

⁽¹⁹⁾ ОВ С 44, 11.2.2011 г., стр. 75.

⁽²⁰⁾ ОВ С 198, 10.7.2013 г., стр. 39.

⁽²¹⁾ ОВ С 218, 30.7.2013 г., стр. 7.